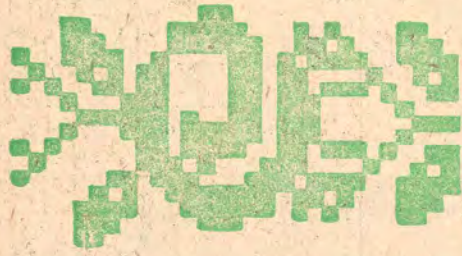
„NIWA" TYGODNIK BIAŁORUSKI — CENA 60 gr.

Ніва

№ 3 (47) БЕЛАСТОК, 20 СТУДЗЕНЯ 1957 г. ГОД II

ТРЭБА ІМ ДАВЯРАЦЬ

Сёння, 20 студзеня 1957 года, грамадскасць нашай краіны на ўсеагульных выбарах пакліча да жыцця найвышэйшы орган дзяржаўнай улады — новы Сейм ПНР.

Сёння адбываюцца першыя выбары ў новым перыядзе жыцця нашай краіны. Першыя выбары пасля незабыўных, бурлівых і пераможных кастрычніцкіх дзён 1956 года калі гэта ўсе патрыятычныя і соцыялістычныя сілы нашага народа згуртаваліся вакол Цэнтральнага Камітэта Польскай Аб'еднанай Рабочай партыі і яе новага кіраўніцтва рашуча выказваючы сваю непарушную волю далейшага соцыялістычнага будаўніцтва краіны, да якога вядзе нас партыя па новай, сваёй уласнай дарозе.

Кожны разумны грамадзянін Народнай Польшчы, не гледзячы на яго нацыянальную прыналежнасць разумее, што выбарчая праграма Фронта Адзінства Народа, якая аснавана на дырэктывах VIII Пленума ЦК ПЗПР, гэта адзіная рэальная праграма развіцця краіны. Няма іншай дарогі да развіцця нашай Айчыны ад той, па якой вядзе нас партыя. Таму хочам каб будучы Сейм быў такім органам, які зможа ажыццяўляць велізарную праграму нашай партыі.

Толькі такі Сейм, да якога ўвайдуць кандыдаты вылучаныя Фронтам Адзінства Народа, прозвішча якіх знайшліся на выбарчых спісах, без розніцы на іх нацыянальную прыналежнасць, гэта найлепшыя найактыўнейшыя ў грамадскім жыцці людзі.

Мы верым, што яны будуць сапраўднымі прадстаўнікамі сваіх выбаршчыкаў, а ў іх ліку і беларускага насельніцтва

Мы верым, што яны ў сваёй дзейнасці ў будучым Сейме будуць бачыць праблему нацыянальных меншасцей, а ў тым ліку і хвалюючыя справы нас беларусаў; будуць за іх змагацца.

Таму патрыятычным абавязкам кожнага беларуса, грамадзяніна Народнай Польшчы, якому блізкая справа пабудовы соцыялізма ў нашай краіне, якому ляжыць на сэрцы ўсебаковае развіццё беларускай культуры, не зважаючы на прапаганду ворагаў, рэакцыянераў усялякай масці, якім соллю ў вачах стаіць аднова жыцця ў краіне запачаткаваная VIII Пленумам ПЗПР — з'яўляецца аддаць свой голас на кандыдатаў Фронта Адзінства Народаў без скрэсліванняў на выбарчым лістку.

Калі з аружжам у руках трэба было ўмацоўваць народную ўладу многія з беларусаў аддалі за яе найдаражэйшае, што ў свеце — сваё жыццё, многія беларусы паклалі вялікія намаганні дзеля ўмацавання народнае ўлады.

Няхай-жа і сёння ўсе беларусы аддадуць свае галасы за народную ўладу, на кандыдатаў Фронта Адзінства Народа.

Няхай кожнаму беларусу, які ў сённяшні дзень пойдзе аддаць свой голас, служаць парадай словы тав. У. Гамулкі: «...не скрэслівайце ніводнага кандыдата Польскай Аб'еднанай Рабочай Партыі. Мы партыя рабочага класа і працоўнага люду горада і вёскі. Мы партыя Народнай Польшчы. Ніхто вярней ад нас не можа служыць працоўным масам і Народнай Польшчы. Для справы працоўных ніхто больш не цярпеў, чым людзі нашай партыі — тысячы і дзесяткі тысяч найвярнейшых яе членаў. Варта і трэба ім давяраць...».

Зіма ў пасецы. *Фота — Косакоўскі*

21 студзеня 1924 г. памёр Владзімір Ільіч Ленін

В. Маякоўскі

ВЛАДЗІМІР ІЛЬІЧ ЛЕНІН

(урывак з паэмы).

Людзі — лодкі
Хош на сушы.

Пражывеш
свой час,
за які
многа ўсялякіх
брудных [illegible]
наліпае
нам
на бакі.

А пасля,
прабіўшы
буру шалёную,
сядзеш пад сонцам,
асвяціўшым высь,
і счышчаеш
водарасляў
бараду зялёную
І мядуз малінавую слізь.

Я
сябе
пад Леніным чышчу,
каб плысці
далей
праз рэволюцый гром
Я баюся
радкоў гэтых тысячы,
як баішся
фальшы хлапчуком.
Галаву
вяночкам разуквецяць.
Непакоюся,
вянка таго святло-б
не закрыла нам
сапраўдны,
чалавечы,
ленінскі,
вялікі
мудры лоб.

Непакоюся,
каб шэсцвіі
і маўзалеі,
пакланенняў каб
заведзены статут
не заліў
апрыкраўшым елеем
ленінскую
прастату.

За яго баюся,
сэрца б'ецца важка,
каб цукерачнай
прыгожасцю
не быў абхлушаны.

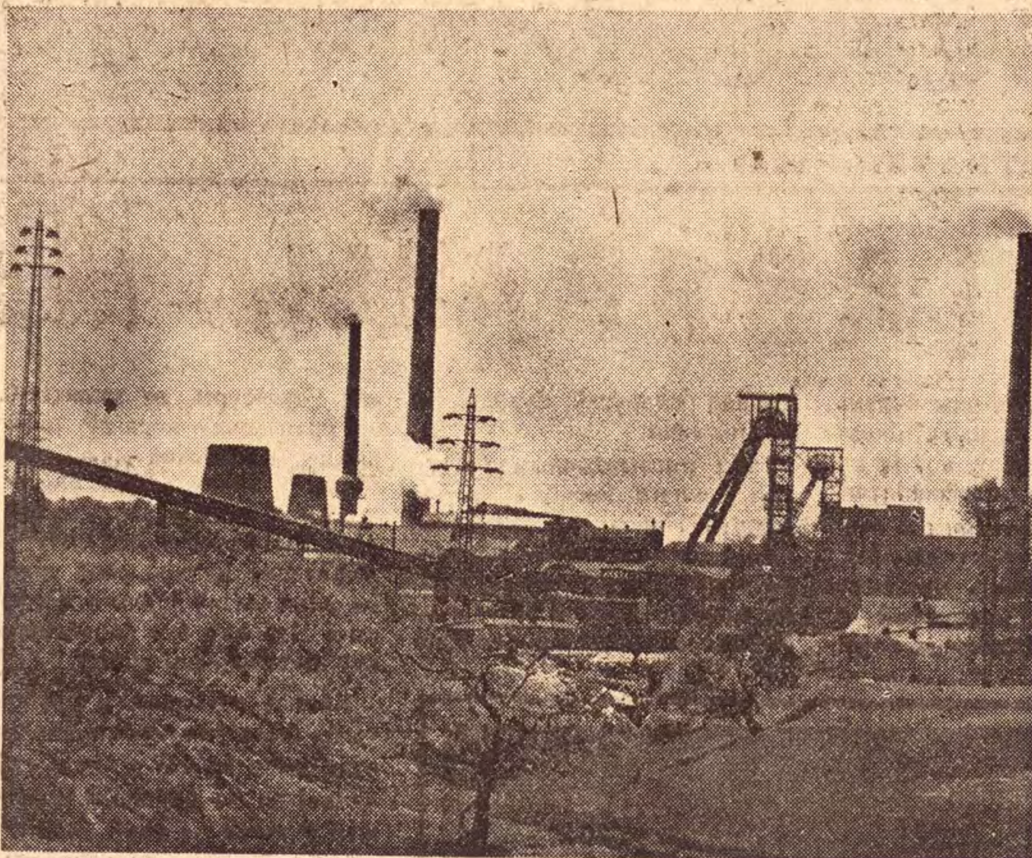
Галасуе сэрца —
па мандату абавязка
я пісаць мушу.

(Пераклад П. Броўкі).

20 УСЕ НА ВЫБАРЫ ГАЛАСУЕМ НЯ СКРЭСЛІВАЮЧЫ !

Буйная прамысловасць Польскай Народнай Рэспублікі

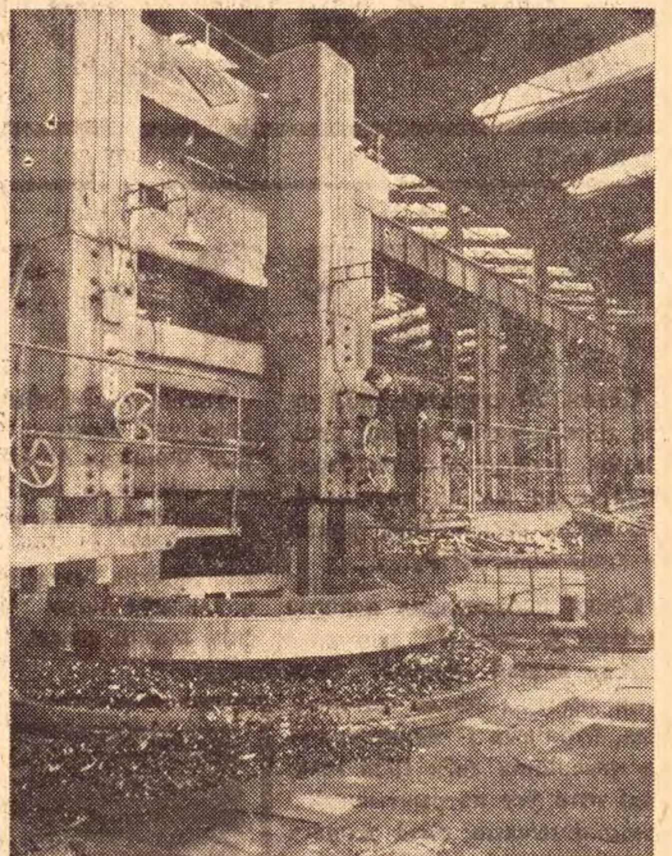
Агульны выгляд шлёнскай шахты.
ЦАФ фото — Сэко

Буйная прамысловасць створаная на працягу 12 год, намаганнямі ўсяго народа служыць і будзе служыць забеспячэнню дабрабыту насельніцтва гарадоў і вёсак, умацаванню суверэнітэту Польскай Народнай Рэспублікі і далейшаму развіццю нашай народнай гаспадаркі.

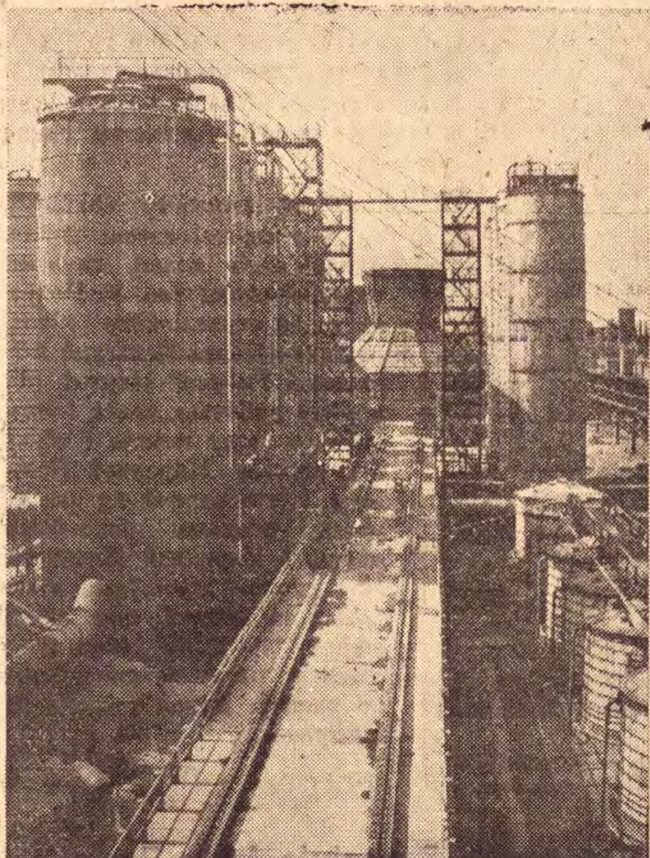
Штогод будзе павялічвацца вытворчасць чыгуну, сталі, хімічных вырабаў, машын, мінеральных угнаенняў і іншых прамысловых вырабаў.

Напрыклад: у 1949 годзе вытворчасць чыгуну складала лік — 1.391.100 тон — то ў 1955 г. 3.112.100 тон, вытворчасць сталі ў 1949 г. складала лік 2.304.000 тон, а ў 1955 г. — 4.426.400 тон.

У 1949 г. колькасць выробленых сельгасмашын ацэньвалася на 48,5 мільёна зл., а ў 1955 — на 194,3 мільёна зл.

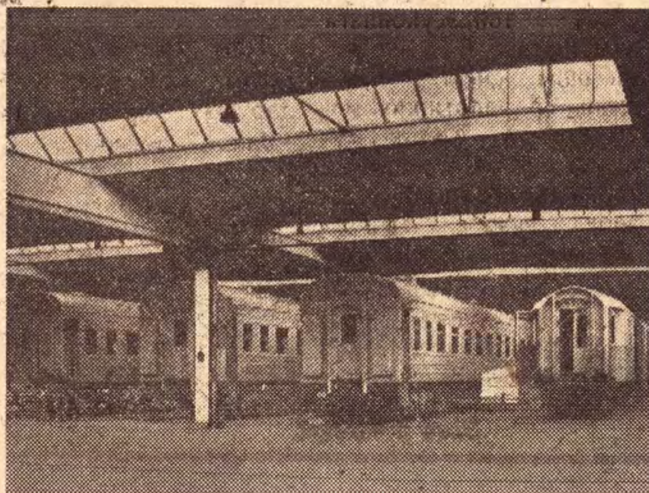

Унутры металургічнага завода «Зігмунт» у Лапеўках Шлёнскіх.
На здымку: апрацоўка зубчастых кол на каруселльным станку. Фото — ЦАФ.

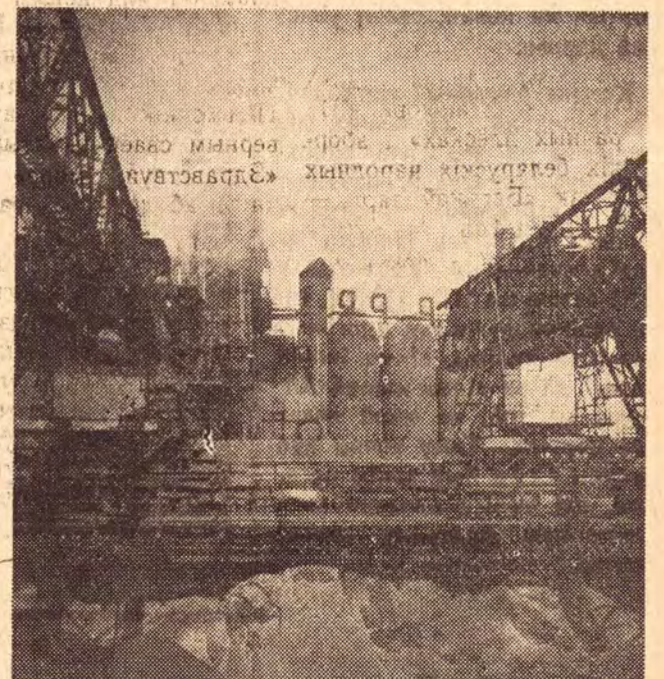

Хімічны камбінат у Кендзежыне Фрагмент наіральных вежаў азотнай кіслаты.
ЦАФ Фото — Дамбравецкі.

На заводзе імя Цесельскага ў Познані.
На здымку: фрагмент вагонабудаўнічага цэха. Адсюль выходзяць вагоны прызначаныя на экспарт.
ЦАФ фото — Расяк.

Металургічны завод імя В. І. Леніна.
На здымку: фрагмент аддзела доменных печаў.
Фото — ЦАФ

Саюз Соцыялістычнай Моладзі і справы беларускай моладзі

VIII Пленум Цэнтральнага Камітэта Польскай Аб'еднанай Рабочай партыі вызваліў магутныя народныя сілы, выклікаў у народзе новы, вялікі энтузіязм да стваральнай працы.

Рашэнні Пленума сярод моладзі сустрэліся з усеагульнай падтрымкай. Моладзь заўсёды ідзе за новым, лепшым.

ЗМП памерла натуральнай, палітычнай смерцю. Што пачаць далей? Моладзь не хоча абыякава глядзець на бег гісторыі. Моладзь хоча ствараць гісторыю. Яна поўнасцю дацэньвае сваю вялікую, рухаючую сілу ў развіцці грамадства.

І вось у маладзёжным руху ўзнікаюць розныя плыні, ствараюцца такія арганізацыі, як: Рэвалюцыйны Саюз Моладзі (РЗМ), Саюз Рабочай Моладзі (ЗМР), Саюз Вясковай Моладзі (ЗМВ).

2 і 3 студзеня ў Варшаве адбылася Краёвая нарада актыву двух найбольшых маладзёжных арганізацый: РЗМ і ЗМР. У выніку гэтай нарады праклямавана стварэнне адной рэвалюцыйнай арганізацыі: Саюза Соцыялістычнай Моладзі.

Саюз Соцыялістычнай Моладзі будзе дзейнічаць, галоўным чынам, у рабочым асяроддзі. У сваіх радах будзе згуртоўваць працоўную моладзь, маладую інтэлігенцыю, студэнтаў — людзей, якія сапраўды хочуць змагацца за такую Бацькаўшчыну ў якой кожны наступны дзень будзе лепшы ад папярэдняга, якія не пабаяцца цяжкасцей і перашкод у дасягненні прадвызначанай мэты.

У праекце праграмы дзейнасці Саюза Соцыялістычнай Моладзі шырока ўлічваецца патрэбы моладзі нацыянальных меншасцей, у тым ліку і беларускай. У тым праекце, між іншым, чытаем: «ЗМС займаючы пазіцыю захоўвання правоў і свабод нацыянальных меншасцей будзе змагацца з усякімі праявамі шавінізма і праследвання, абмяжоўвання і дыскрымінацыі нацыянальных меншасцей. Будзе змагацца супроць усякіх спроб адраджэння нацыяналізм і антысемітызм».

У сакратарыяце ЗМС мы даведаліся, што ЗМС будзе поўнасцю падтрымліваць развіццё народнай творчасці, арганізуючы адначасова адпаведныя выданні на розных мовах (у тым і на беларускай). Гурткі ЗМС, якія ўтворацца ў беларускіх асяроддзях, будуць садзейнічаць усебаковаму развіццю беларускай культуры, вырашаць пякучыя справы беларускай моладзі і г. д. Сходы гурткоў можна будзе праводзіць на беларускай мове.

У склад сакратарыятаў: ваяводскіх, павятовых і гарадскіх камітэтаў ЗМС (дзе патрэбна) увойдуць прадстаўнікі беларускай моладзі, якія будуць спецыяльна цікавіцца дзейнасцю гурткоў у беларускіх асяроддзях, аказваць ім усебаковую дапамогу.

На І Кангрэсе Саюза Соцыялістычнай Моладзі, які адбудзецца ў днях 15—20 лютага г. г., беларускую моладзь будзе рэпрэзентаваць 7 дэлегатаў. Пры тым варта падкрэсліць, што беларуская дэлегацыя будзе самай шматлікай з усіх маладзёжных дэлегацый нацыянальных меншасцей.

* * *

Варта, каб і Саюз Вясковай Моладзі (мо' нават і ў большай ступені) улічыў патрэбы беларускай моладзі і наогул патрэбы моладзі нацыянальных меншасцей.

Хай і тут беларуская моладзь выступіць, хай вылучыць сваіх прадстаўнікоў у органы ЗМВ, якія будуць цвёрда абстайваць за яе справу.

С. Я.

Кнігі 1957 года

272 назвы кніг выпусціла ў мінулым годзе Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Агульны тыраж палітычнай, мастацкай, дзіцячай, сельскагаспадарчай, навукова - тэхнічнай літаратуры склаў 3.854 тысячы экземпляраў Чытач атрымаў некалькі дзесяткаў новых кніг мастацкай літаратуры. Сярод іх трохтомнае выданне збору твораў Кандрата Крапівы, якое ацэнена друкам, як вялікі ўклад у скарбніцу беларускай літаратуры. «Грозную пушчу» А. Куляшова, апавяданні А. Чарнышэвіча, Я. Скрыгана, І. Шамякіна, А. Кулакоўскага. Усяго ў мінулым годзе выдадзена 47 назваў кніг прозы, паэзіі, крытыкі, драматургіі агульным тыражом 1.366 тыс. экземпляраў.

Падпісана да друку п'еса К. Губарэвіча «На крутым павароце» і нарысы аб калгасным жыцці А. Бялевіча, аб'еднаныя агульнай назвай «Добрыя людзі», рыхтуецца да здачы ў вытворчасць першая карэктура кнігі М. Лупсякова «Паядынак».

Рэдакцыя дзіцячай літаратуры здала ў друк кнігу А. Шашкова «На рачных плёсках» і зборнік беларускіх народных казак «Бацькаў дар» — у апрацоўцы А. Якімовіча, здана ў набор паэму П. Глебкі «У тыя дні».

У 1957 годзе Дзяржаўнае выдавецтва павінна выпусціць 417 назваў кніг, або на 50,3 працэнты больш, чым у 1956 годзе, агульным аб'ёмам 3,013 аўтарскіх аркушаў.

У 1957 годзе будзе значна павялічана выданне мастацкай літаратуры. Да выпуску запланавана 92 назвы кніг мастацкіх твораў. Сярод іх двухтомныя выданні збору твораў П. Броўкі, і А. Куляшова, аднатомнік твораў В. Дуніна - Марцінкевіча, першы том «Сокаў цаліны» Ц. Гартнага і інш.

1957 год будзе больш ураджайным на новыя творы, чым мінулы. Запланаваны да выдання новы твор І. Шамякіна «Крыніцы», «Калі зліваюцца рэкі» — так назваў свой буйны празаічны твор П. Броўка. Тэма твора — дружба беларускага, літоўскага і латышскага народаў.

Многія пісьменнікі здалі ў выдавецтва рукапісы сваіх новых мастацкіх твораў. І. Мележ здаў зборнік апавяданняў, Ул. Карпаў — рукапіс рамана «За годам год». Новы буйны твор «Світанне» напісаў А. Чарнышэвіч. Гэта раман аб першых гадах савецкай улады ў Беларусі.

Некалькі апошніх год працаваў над новым раманам А. Міронаў. Цяпер твор закончаны і здадзены ў выдавецтва. Пісьменнік застаўся верным сваёй тэматыцы; «Здравствуй, море» — кніга аб савецкіх марaках.

У 1936 годзе С. Баранавых скончыў свой раман «Калі ўзыходзіла сонца», які не быў апублікаваны. Зараз рукапіс рамана рыхтуецца да выдання. «Калі ўзыходзіла сонца» — твор аб барацьбе беларускага камсамола ў час белапольскай акупацыі.

У план выдання ўключаны новыя празаічныя творы пісьменнікаў Г. Шчарбатава, Я. Васілёнка, А. Рылько, Р. Сабаленкі і інш.

Упершыню пасля вайны рыхтуецца да выдання зборнік беларускіх прыказак і прымавак. Складальнік Я. Рапановіч сабраў і сістэматызаваў каля пяці тысяч прыказак і прымавак. Кніга выйдзе пад рэдакцыяй А. Якімовіча.

У план выдання па раздзелу паэзіі ўключана 17 кніг. Вядзецца падрыхтоўка да выдання зборнікаў выбраных вершаў паэтаў Ю. Таўбіна, З. Астапенкі, М. Лужаніна, А. Александровіча, А. Звонака, М. Хведаровіча, кніга новых вершаў П. Прыходзькі, паэм А. Зарыцкага і інш.

Літаратуразнаўства і крытыка прадстаўлены ў плане кнігай лепшых крытычных і публіцыстычных артыкулаў, успамінаў і іншых матэрыялаў аб В. Маякоўскім.

На кніжным рынку з'явяцца першыя кнігі маладых пісьменнікаў: Ул. Дадзомава, «Над Нёманам» — раман аб жыцці рабочых Гродзенскага тонкасуконнага камбіната, Б. Бур'яна «Першы снег» — аповесць аб работніках мастацтва, А. Алешкі «Іх першых вітае сонца» — аповесць аб жыцці і баявой вучобе савецкіх лётчыкаў.

З першымі зборнікамі вершаў выступяць перад чытачамі паэты Б. Спрынчан і В. Матэвушаў.

Для самага маленькага чытача і вучнёўскай моладзі ў 1957 годзе выйдзе 59 кніг беларускіх, а таксама сучасных рускіх савецкіх пісьменнікаў агульным тыражом 1.300 тысяч экземпляраў.

Рыхтуюць для дзяцей новыя кнігі пісьменнікі М. Пасляловіч, Т. Хадкевіч, М. Калачынскі, В. Вольскі і іншыя.

Выйдуць таксама кнігі: «Беларусь фабрычная» — нарысы В. Вольскага аб беларускай фаўне, а таксама кніга нарысаў аб гістарычных месцах Беларусі.

У 1957 г. будзе таксама павялічаны выпуск сельскагаспадарчай і навукова - тэхнічнай літаратуры, музычных твораў беларускіх кампазітараў.

Шахматны матч БССР — Польшча

У пачатку студзеня г. г. у Мінску адбыўся шахматны матч Польшча — БССР.

Перамогу атрымалі шахматысты Беларусі з лікам 13,5: 6,5.

Цэх лінатыпаў Мінскай друкарні імя Сталіна.

Шматтыражная газета ў калгасе „Рассвет”

У новым годзе ў славутным калгасе «Рассвет», Кіраўскага раёна, Магілёўскай вобласці, выйшаў першы нумар шматтыражнай газеты «Па ленінскаму шляху».

Газета апублікавала артыкул старшыні калгаса К. К. Арлоўскага і нарысы перадавікоў калгаснай вытворчасці. У іх расказваецца аб выніках мінулага года, аб планах на будучыню.

У мінулым годзе сельгасарцель «Рассвет» сабрала па 15 цэнтнераў азіміны з гектара на плошчы 2 тысяч гектараў, па 180 цэнтнераў бульбы з гектара. Жывёлаводы калгаса адкармілі 1.800 свіней у сярэднім па 100 кілограмаў кожная, надаілі ад каровы ў сярэднім па 3.845 кілограмаў малака. Грошавы даход за год складае 18 мільёнаў рублёў.

Шматтыражная газета будзе выходзіць два разы ў месяц.

Рэдактарам газеты з'яўляецца калгасны садавод. Тыраж газеты — 1.000 экземпляраў.

Беларускія вышывальшчыцы ўдзельнічаюць ў міжнародных выстаўках

Прыгожыя вышыўкі робяць майстрыхі ў беларускіх арцелях мастацкага промысла. Пяты год ужо на міжнародных выстаўках і кірмашах экспануюцца іх работы. Вышытыя мужчынскія беларускія кашулі, сукенкі, блузкі, ручнікі, нацыянальнае тканне пераборам карысталіся поспехам у Аўстрыі, Кітаі, Германіі, Аргенціне, Галандыі, Ісландыі, Польшчы, Пакістане, Індыі, Югаславіі, Балгарыі і Турцыі. «Выключна прыгожыя вырабы з вышыўкамі», «Выдатныя ўзоры вышытых сукенак і блузак», «Выдатныя беларускія вышыўкі» — такія водзывы атрымлівалі работы беларускіх майстрых за рубяжом. Многа вышытага адзення, канапных навалочак, парт'ер, абрусаў паказалі Віцебская арцель «8-е сакавіка», Мінская «XX год Кастрычніка», Бабруйская «8-е сакавіка».

(БЕЛТА)

Раскопкі ў Друцку

У мінулым годзе пачаты вялікія археалагічныя раскопкі гарадзішча Друцк, якое знаходзіцца на тэрыторыі Талачынскага раёна. Экспедыцыю ўзначальвае навуковы супрацоўнік Акадэміі навук Л. В. Аляксееў. У рабоце экспедыцыі прымае ўдзел Віцебскі абласны, краязнаўчы музей.

Друцк успамінаецца ў рускім летапісе яшчэ ў 1092 годзе. Але аб яго ранейшым выглядзе і аб характары эканоміка - культурнага развіцця нічога не вядома.

У канцы XI стагоддзя полацкі князь Усеслаў Чарадзей вёў барацьбу з будучым вялікім кіеўскім князем Уладзімірам Манамахам. У ходзе міжусобнай вайны Манамах падышоў да Друцка, які быў адным з цэнтраў Полацкага княства, і спаліў яго. У пачатку XII стагоддзя ў Друцку асталяваўся адзін са старэйшых сыноў Усеслава — Барыс. Гэты князь вядомы ў гісторыі тым, што заснаваў горад Барысаў (у цяперашняй Мінскай вобласці), і так званымі «барысаўскімі каменнямі» — велізарнымі валунамі. На каменнях былі высечаны надпісы: «Божа, дапамажы рабу свайму Барысу». Прызначэнне «барысаўскіх каменняў» пакуль невядома. Магчыма, што яны з'яўляліся межавымі знакамі. Пасля смерці Барыса Усеславіча Друцк, або па-стараруску Др'юцеск, стаў рэзідэнцыяй старэйшай лініі полацкіх князёў Барковічаў.

Далей у летапісах ідуць урывачныя звесткі аб міжусобіцах, барацьбе з літоўцамі і захопе апошнімі Друцка. Адна з апошніх звестак адносіцца да XIV стагоддзя. У ёй паведамляецца, што Друцкае княства падзялілася на рад самастойных удзелаў. З 1508 года спыняюцца ўсякія летапісныя звесткі аб Друцку. Выправіць недахопы гісторыі старарускага горада, які адыгрываў калісьці значную ролю ў Полацкім княстве, могуць толькі археалагічныя раскопкі.

Пры першым аглядзе Друцкага гарадзішча археолагі ўбачылі вялікія груды ледніковай марэны, акружанай высокім валам. Старажытны Друцк стаяў на беразе ракі Друці і быў штучна ўмацаван насыпнымі валамі і рвамі. У аснове валаў былі ўзведзены драўляныя абарончыя збудаванні, абгарэлыя сляды якіх сям-там выяўляюцца на схілах гарадзішча. Гэта быў замак. Побач з ім размяшчаўся пасад, таксама вельмі ўмацаваны. У замку жылі князь, яго прыбліжаныя, дружына, слугі, і чэлядзь, а ў пасадзе — рамеснікі і ўвесь працоўны люд.

Раскопкі былі пачаты на тэрыторыі замка. Усяго тут ускрыта тэрыторыя, якая складае каля 200 квадратных метраў. Нажаль, яшчэ не ўдалося дайсці да мацерыка, гэта значыць прайсці ўвесь культурны пласт, нават у частцы раскопу.

Асноўную масу знаходак складаюць, як звычайна на гарадзішчах, кераміка (абломкі глінянай пасуды), косці жывёлы, прадметы быту і рамесныя вырабы.

Экспедыцыя знайшла не толькі асобныя рэчы, але і рэшткі старажытных збудаванняў. Так, напрыклад, удалося расчысціць ніжнія вянкі зрубаў некалькіх старадаўніх хат, у якіх жылі дручане. У двух з іх выяўлены руіны печаў, складзеных з камення і абмазаных глінай, так званых «каменак», шырока вядомых па раскопках іншых старарускіх гарадоў.

Комплекс матэрыялаў, здабытых на Друцкім гарадзішчы, датуецца апошняй чвэрцю XII і першай палавінай XIII стагоддзяў, гэта значыць адрэзкам часу ў 70—80 год. Гэтыя рэчы расказваюць нам аб рознастайным, шматбаковым жыцці старажытнага Друцка. Насельніцтва горада, мяркуючы па знаходках, займалася земляробствам, жывёлагадоўляй, паляваннем, рамествамі і гандлем. Стала вядома, якую жывёлу разводзілі дручане, якія культурныя расліны вырошчвалі і г. д. Найбольш пашыранымі рамёствамі былі тут ганчарнае, кавальскае, ткацкае, ліцейна - ювелірнае, цагельнае, косцерэзнае.

Знойдзеная пры раскопках зброя сведчыць не толькі аб розных відах палявання, але і аб войнах, якія часта даводзілася весці жыхарам Друцка, ахоўваючы свае і княжацкае дабро. Аб частых войнах сведчаць і магутныя гарадскія ўмацаванні.

Дзякуючы археалагічным раскопкам вучоныя даведаліся, што жыхары з тэрыторыі Друцкага замка ў сярэдзіне XIII стагоддзя перамясціліся (пакуль па невядомых прычынах) у пасад, а вакол старажытнага ўмацаванага цэнтра пачало развівацца неабароненае паселішча (на яго месцы і размяшчаецца сучасная вёска Друцк).

Работы па вывучэнню Друцка толькі пачаты. Яшчэ трэба правесці раскопкі і ў самім замку, і на пасадзе, і на паселішчы. Трэба таксама даследаваць іншыя замкі друцкіх князёў у Багрынаве, Саколіне і блізкія курганныя могілкі. Гэтыя работы будуць весціся ў будучым.

В. КУЗНЯЦОЎ.
супрацоўнік Віцебскага абласнога краязнаўчага музея.

„НЕАБХОДНАЯ АПЕРАЦЫЯ"

Нямала ўжо пісалася пра Райск. Хіба няма такой газеты ў Польшчы, якая-б не пісала пра вёску, якую гітлераўцы зраўнялі з зямлёй, а ўсіх мужчын расстралялі...

Нічога дзіўнага, што сельскагаспадарчы кааператыў у Райску параўноўвалі да міфалагічнага Фенікса, які адраджаецца да жыцця з попелішчаў.

Не будзем ужо ўспамінаць, у якіх умовах арганізаваўся сельскагаспадарчы кааператыў. Даставаліся ў кааператыў гультаі і абібокі, чкім здавалася, што будуць маглі жыць на кошт іншых працавітых людзей. Іх прымалі — бо тут адыгрывала ролю колькасць...

Аднак пераважалі людзі сумленныя, працавітыя, якія цвёрда верылі ў кааператыўны напрамак.

Працавалі шчыра, не шкадуючы ні сіл, ні поту.

І страшна сказаць, што зараз гэтыя людзі, заламаліся. Як гэта можа быць? Чаму гэтак здарылася? У Райску не было-ж кулакоў. А іншыя?...

Згодна з кааператыўным статутам сход, на якім можа быць канчаткова вырашана развязка кааператыва, адбываецца ў два тыдні, пасля першай прапановы.

Спазніўся я на той першы сход, на якім 69 кааператыўшчыкаў пры 14-ці стрымаўшыхся ад галасавання — вырашылі развязаць дагэтуляшнюю супольную працу, дзеля таго пастанавіў я не спазніцца на апошні сход, які вырашыць аб лёсе кааператыва.

На сцяне клуба, дзе адбываецца сход, вісіць вялікі плакат з кінофільма «Неабходная аперацыя». — Цікава, — думаю сабе, — якая тут будзе аперацыя.

Яшчэ раз старшыня кааператыва пераклікаў членаў, якіх тады не было на першым сходзе і пытаўся ці застаюцца яны ў кааператыве ці не.

Падалі цвёрдыя і нясмелыя, панурыя і насмешлівыя галасы — «выпісаць».

...І так лёгка рассыпалася шасцігадовая супольная праца. Ніхто не хоча са мной гутарыць. А ў мяне там толькі знаёмых... Яны-ж калісь так ахвотна пра ўсё мне расказвалі, хваліліся, і сапраўды цешыліся. Чаму-ж гэта так? Ці-ж я ад'еду з нічым?

Ні адзін сказаў-бы многа, але азіраецца ці хто з боку не чуе. Людзі запалоханыя, маўчаць.

Часта да іх даносяцца страшныя слухі. Падонкі грамадства ізноў падымаюць сваю агідную галаву.

У сельгаскааператыве ў Мазнатым (Гайнаўскі павет), нехта ноччу панаклейваў на дзвярах кааператыўшчыкаў і членаў партыі правакацыйныя лістоўкі з пагрозай што, калі не развяжуць сельгаскааператыў — то ўсе на галінах будуць вісець.

Людзі яшчэ больш прыціхлі і адначасова з нецярплівасцю дамагаліся каб як найхутчэй развязаць сельгаскааператыў, калі пачулі што ў суседнім сельгаскааператыве ў Кнаразах нехта падпаліў кааператыўнае гумно. Спалілася ўсё кааператыўнае збожжа, людзі засталіся без хлеба, жывёла без пашы.

— Трэба развязаць сельгаскааператыў, а то і ў нас гэтак будзе — гаварылі многія.

Людзям адляцела ахвота працаваць. Сельгаскааператыў стаўся нейкім чужым, многім прычынай непакою і страху.

А гультаям толькі таго і трэба было.

Спаткаўшы грамадзяніна Г. М., якога 2 тыдні таму бачыў, калі з трымя іншымі звозіў змерзлыя цукровыя буракі — пачаў з ім гутарку.

— А вы як думаеце, — кажа Г. М. — ці адзін чалавек можа сказам 100 гектараў зямлі апрацаваць?

— Не, не можа, — адказваю рашуча.

— Так вось, можна сказаць, што толькі чатырох нас выходзіць цяпер на працу. Гэты-ж дзень, як лета гарачы. За буракі атрымоўваем цукар. І па яго кожны прыйдзе. А працаваць ніхто не думае. Шмат буракоў, гароднiны і пятрушкі кантрактаванай змарнавалася. — Я калісь казаў у Паўятовым камітэце, каб выкінуць гэтакіх гультаёў. То яны адказалі, што нельга адгароджвацца «кітайскай сцяной». Наводшта нам яшчэ дабавілі 200 гектараў зямлі, калі няма каму апрацоўваць яе? За нас працаваў ПОМ. Ведаеце як ПОМ-ы працуюць: не ў пору, і абы як, а грошы бяруць немалыя.

Кааператыў бяднеў, прыходзіў да заняпаду. Дабро пачало марнавацца. Людзі пачалі красць упраж, вазы, збожжа. Ніхто не глядзеў жывёлы, свінні здыхалі. Ці-ж гэта каго баліць?

— Вось бачыце, — працягвае далей, — Дэніскі будуць працаваць супольна, у Алексіче прынялі двух новых членаў. Не прападае кааператыўная справа.

Цяжка гэта ўсё пакінуць, — кажа далей, — сем гектараў саду залажылі, калодзеж выкапалі, учора на 52-х метрах валу дасталі, а будынкі якія...

Але паверце мне, зрэшты ўспомніце мае словы, што мы тут яшчэ вернемся. Тут будзе яшчэ сельгаскааператыў, але не для ўсіх, а толькі для тых, якія хочуць супольна і сумленна працаваць. Аднак адгародзімся мы гэтай «кітайскай сцяной» ад гультаёў.

Вось бачыце — закончыў зноў гледзячы на кінофільмавы плакат. «Аперацыя тут неабходная».

І. ВЕРАС.

Падумаць аб гэтым глыбей

У снежні 1956 г. у пачатковай школе ў Белавежы адбыўся З'езд усіх настаўнікаў Гайнаўскага павета, каторыя маюць пад апекаю ў сваіх школах нашую дзіцячую арганізацыю «ЗГП» і «Зухы». Задачай з'езда было даць настаўнікам перспектыву далейшай працы ў гэтых арганізацыях. У першым дню ўсе пазнаёміліся з новымі пастановамі, каторыя былі выданы адпаведнымі ўладамі «ЗГП». Потым адбылася шырокая дыскусія, дзе многа настаўнікаў дзялілася сваімі дасягненнямі і выказвалі недахопы.

Якія-ж настаўнікі прысутнічалі на з'ездзе? Адказаць лёгка. Гэта былі ўсё маладыя настаўнікі, каторыя 2-гі, 3-ці, першы год працуюць настаўнікамі і каторыя атрымалі працу ў вучнёўскай арганізацыі. Гэтыя настаўнікі не маюць патрэбнай падрыхтоўкі, каб працаваць з дзіцячымі арганізацыямі. А як ведама «ЗГП» і «Зух» маюць мэту — выхаванне маладога пакалення. А як такі настаўнік, каторага ў школе ніхто не вучыў працы з гэтакімі арганізацыямі, можа добра выхаваць дзяцей. Да працы з гэтымі арганізацыямі патрэбныя настаўнікі, каторыя маюць большую практыку і каторыя лепш пакіруюць выхаваннем маладых людзей. Па-мойму нашыя аддзелы асветы павінны мець гэта на ўвазе. Яны думаюць, што арганізацыяй той добра пакіруе, хто добра ведае спеў і фізкультурныя заняткі. Ды гэта яшчэ не ўсё. У працы з дзяцьмі трэба мець, у шырокім сэнсе, педагагічную практыку.

М. ХІЛІМАНЮК
Махнатэ

Гурток БГ-КТ у Поўднёвым Востраве

З Беластоку ў Поўднёвы Востраў (Сакольскі павет) кожную суботу грузавік возіць рабочых. Акрамя рабочых шафёр забірае ўсіх тых, якія хочуць даехаць напрыклад: у Талькоўшчыну, Равок, Трысцяное, Новы і Поўднёвы Востраў, а таксама да другіх вёсак у Сакольскім павеце.

Каму давялося ехаць гэтым грузавіком — таму заўсёды астанецца многа ўражанняў. Польская і беларуская моладзь, якая вельмі добра з сабою жыве, дружна і прыгожа пяе беларускія, польскія і рускія песні.

У той дзень, калі я ехаў гэтым грузавіком запяваламі былі Віця Хомчык і Коля Баравік з Поўднёвага Вострава.

Прыгожа спявала сялянская моладзь.

У Поўднёвым Востраве мне прыйшлося цэлы вечар пасядзець у Толіка Хмялеўскага. Тут быў і Валодзя Жамойда — яго сябра. Гутарылі мы аб беларускай культуры. Валодзя моцна зацікавіўся. Нарадзілася жаданне паставіць п'есу Янкі Купалы «Паўлінка». — Гэта быў-бы першы ўклад працы ў распаўсюджванне беларускай культуры — сказаў Толік. Пасля прыйшоў яшчэ адзін Валодзя Жамойда і таксама актыўна падтрымоўваў пачатую намі размову. Пастанавілі заахвоціць хлопцаў і дзяўчат да ўдзелу ў «Паўлінцы».

Назаўтра на вечар зайшлі мы да Ніны Жамойды, каб згадзілася ўзяць удзел у п'есе. Ніна якраз сядзела ля машыны і шыла сукенку. Маці яе гатавала вячэру а бацька сядзеў на прыпечку і курыў папяросу.

Пасля кароткай размовы з бацькамі і Нінай сталі мы казаць, чаго прышлі. Ніна пачаткова адказвалася, не хацела ўзяць ролі.

— Бачыце, гэта на беларускай літаратурнай мове, мне будзе даволі цяжка вывучыць.

— У гэтым уся справа каб беларускую п'есу адыграць — сказаў Валодзя Жамойда моцна акцантуючы слова беларускую. Мы беларусы і нам не трэба цурацца сваёй мовы, а калі мы яе дрэнна знаем, дык давайце будзем вучыцца.

Ніна пасля нашай гутаркі згадзілася ўзяць удзел у п'есе, аднак потым адказалася. Ад Ніны Жамойды пайшлі мы да Тані Жамойды, а пасля да Тані Путко. Гэтыя дзяўчаты вельмі ахвотна згадзіліся іграць «Паўлінку».

Потым задумаліся над самай цяжкай справай. Хто будзе кіраваць гэтай групай моладзі, хто будзе рэжысёрам.

Міша Жамойда, які таксама з'яўляецца добрым артыстам, запрапанаваў звярнуцца да Міколы Кукліка — сакратара Прэзідыума ГРН у Поўднёвым Востраве. Усе знаюць Міколу Кукліка, як таленавітага арганізатара, які мае нейкую практыку ў рэжысёрстве.

Ужо Мікола Куклік ляжаў у ложку, калі мы зайшлі да яго.

Мікола Куклік таксама ахвотна згадзіўся ўзначаліць гэту групу і запрапанаваў, каб ролю «Паўлінкі» узяла настаўніца беларускай мовы Ромця Юрчэня. Апрача таго, ён выразіў жаданне арганізаваць гурток БГ-КТ, які будзе распаўсюджваць беларускую культуру.

Усе прысутныя згадзіліся быць членамі гуртка.

Старшынёю гуртка БГ-КТ моладзь выбрала Міколу Кукліка, таму што гэта палітычна ўсвядомлены чалавек, які ўмела будзе ўмацоўваць дружбу паміж палякамі і беларусамі, які будзе распаўсюджваць беларускую культуру і прабуджаць у беларусаў нацыянальную гордасць.

У гэтай працы яму і цэламу гуртку напэўна дапамогуць усе настаўнікі школы і ўсе жыхары Поўднёвага Вострава.

М. Х.

Нацыянальна - асветныя справы.

Аб беларускай мове для беларускай моладзі

У адным з папярэдніх нумараў мы ўзнімалі пытанне аб важнасці развіцця не толькі пачатковай беларускай асветы, але і сярэдняй беларускай асветы, мы там разважалі над патрэбай сярэдняй беларускай школы ў Сакольскім павеце. І сказалі, што сярэдняя школа, у якой навучалася-б беларуская мова, стварыла-б ясную перспектыву дзецям беларусаў у іх вучобе і працы. На гэтую справу мы звярнулі ўвагу адпаведных асветных уладаў.

Сёння разважым іншую справу, моцна звязаную з культурна - асветным жыццём беларусаў у Польшчы.

Якая-ж гэта справа? Гэта стварэнне ўмоў, каб беларуская моладзь у сваіх прафесіянальных школах таксама мела магчымасць вывучаць беларускую мову. Гэткая думка на наш погляд патрэбная. І не толькі думка. Пераважная колькасць моладзі, пасля сканчэння школы ідзе на працу ў сваё асяроддзе. І лепш, выдайней будзе працаваць на любым становішчы той беларускі хлопец ці дзяўчына, які будзе мець хоць у агульных нарысах, засвоеныя веды аб сваім народзе, літаратуры і мове. Знаёмасць свайго народа дапаможа беларускаму хлопцу ці дзяўчыне здабыць большае давер'е беларускага асяроддзя, зблізіцца з імі, а тым самым лепш пазнаць патрэбы гэтых людзей, значыць і лепш працаваць. Бо хоць фактам з'яўляецца і тое, што некаторыя беларусы, або саромяцца, або баяцца прызнацца да гэтага, аднак яны хвалююцца, моцна хвалююцца і моцна радуюцца, калі загавораш да іх на беларускай мове. І хоць іх народныя, беларускія гаворкі не заўсёды супадаюць з беларускай літаратурнай мовай, — то аднак практычна розніца гэтая не існуе. (Гэта вельмі добра).

Хочацца сказаць яшчэ адно. Шмат беларусаў, выпускнікоў прафесіянальных школ не атрымоўваюць працы на сваёй тэрыторыі. Адпаведныя ўлады кіруюць іх далёка па-за межы, у даным выпадку Беластоцкага ваяводства. Не зусім добрай была гэтая планіроўка кадр спецыялістаў як для іх самых, так і наогул для добрых вынікаў у працы. Увядзенне навучання беларускай мовы ў прафесіянальных школах і стварэнне ўмоў для працы выпускнікам — беларусам у сваім асяроддзі было-б крокам разумным і карысным.

Трэба адзначыць, што ўжо саматужна выяўляюцца падобныя імкненні.

Так у Эканамічным тэхнікуме ў Бельску вучыцца многа моладзі беларускай. Моладзь гэтая звярнулася з просьбай да дырэкцыі Тэхнікума, каб створана магчымасці вучыцца беларускай мовы.

Дырэкцыя Тэхнікума ўлічваючы просьбу беларускай моладзі выступіла да Міністэрства, якому падлягала з пісьмом, у якім прад'явіла жаданне беларускай моладзі. Міністэрства ўжо згадзілася на ўвядзенне прадмета беларускай мовы для беларускай моладзі Бельскага Тэхнікума, толькі не мае сродкаў на ўтрыманне настаўніка.

Думаем, што ў будучым і гэтай праблемы не будзе.

На ўсе гэтыя разважанні ёсць моцны здавалася-б контраргумент: недахоп кадры беларускіх настаўнікаў.

У сувязі з гэтым трэба неадкладна правесці дакладную рэалізацыю педагагічнай кадры. Шмат беларускіх настаўнікаў працуе не на сваім месцы, не на сваёй лініі. Іх можна выкарыстаць.

В. Л.

Дзе растуць кадры культуры

У Супраслі, ля Беластока, у старадаўнім палацы Хадкевічаў знаходзіцца Культурна - асветны і бібліятэкарскі ліцэй.

Гутарка, якую я правёў з прафесарам Манцэвічам, дырэктарам школы Адамам Кулешай і вучнямі зрабіла тое, што я стаў энтузіястам гэтай школы.

Школа з'яўляецца пяцігадовай. Моладзь апрача нармальных заняткаў такіх, якія праводзяцца ў сярэдніх школах, атрымоўвае спецыялізацыю ў вядзенні культурных заняткаў. Яна тут вучыцца песень і танцаў, музыкі, мастацтва, атрымоўвае бібліятэкарскую спецыялізацыю.

— Стараемся даць моладзі поўнае паняццё аб культурных галінах жыцця, стараемся так падрыхтаваць нашых вучняў, каб пасля таго, як вернуцца ў свае вёскі, маглі добра працаваць у існуючых там клубах і бібліятэках, каб неслі асвету там, дзе яна яшчэ не працякае — сказаў мне прафесар Манцэвіч.

— Справа нялёгкая і не зусім простая — а ці-ж моладзь захоча дабівацца развіцця культуры ў сваіх вёсках, ці яна не захоча ўцякаць у горад? Такіх-жа выпадкаў ведаем шмат.

Праф. Манцэвіч прапануе мне пайсці ў класы і пагутарыць з вучнямі. Іду з дырэктарам Адамам Кулешай. На доўгім калідоры цішыня. Яшчэ ўсюды лекцыі. З зацікаўленнем узіраюся на выстаўлены дошкі з насценгазетамі. Усе новы. Усе расказваюць аб бягучых справах.

На адной з іх бачу «скрынку запытанняў». На іншай дошцы літаратурны конкурс. Некалькі апавяданняў і вершаў маладых літаратараў. Наступныя дошкі з малюнкамі вучняў. Сярод іх знаходзяцца малюнкі, у якіх выкарыстоўваецца беларуская народная творчасць.

— Усімі сіламі стараемся прышчапіць моладзі любоў да народнага мастацтва — кажа дырэктар школы.

— У нас у школе, ёсць шмат вучняў з вёскі.

Уваходжу ў клас. На першы позірк звяртаю сваю ўвагу на чыста апранутых дзяўчат і хлопцаў. Моладзь вясёлая. А мяне ўсё мучыць пытанне, дзе дзенуцца яны, калі скончаць школу? Са сваёй думкай звяртаюся да цэлага класа. Паміж намі завязваецца спрэчка. Моладзь стараецца ўпэўніць мяне, што думае толькі аб тым, каб чым хутчэй заняцца культурнай працай у сваіх вёсках. Расказваюць аб існуючых клубах, аб тым, што людзі кіруючыя імі не падрыхтаваны да працы, што зараз, асабліва вясковыя клубы не прыцягваюць да сябе людзей, а іменна як яны прыдуць (зн. вучні) — усё ў сваіх вёсках зменяць.

Заходжу ў іншы клас Бібліятэкарскага ліцэя. Настаўнік гаворыць вучням аб прапагаванні кніжкі ў бібліятэцы пры дапамозе малюнкаў. Вучні з увагай слухаюць лекцыі. Смела адказваюць на пытанні. Відаць поўнасцю зацікавіў іх гэты апошні перад канікуламі ўрок. На заканчэнне настаўнік папрасіў усіх вучняў, каб пасля канікул прывезлі творы народнага мастацтва, запісалі песні і казкі, адмалявалі ўзоры народных тканін.

— Усё гэта прыдасца нам, — сказаў настаўнік, — да арганізавання выстаўкі народнага фальклору Беласточчыны і да школьных прац.

І вось абед у сталовай школы, а потым яшчэ агляд недаробкаў будаўляных работ, якія бясконца тут праводзіць Прадпрыемства вясковага будаўніцтва ў Беластоку. Тое, што бачу — проста ў галаве не змяшчаецца. Як можна дапусціць да такіх нядбайнасцей. На ўсіх кутках развалены матэрыял, пачаты і не закончаны ва ўсёй школе работы.

Яшчэ гутарка з прафесарам Манцэвічам аб беларускай культуры. Аказваецца, што прафесар ёсць членам Беларускага таварыства, што ўжо многа год займаецца даследваннем беларускага фальклору і цешыцца, што да яго школы прышло шмат моладзі з беларускіх вёсак і ён мае магчымасць вучыць іх любві да роднай культуры.

К. Б.

Культурна - асветны і бібліятэкарскі Ліцэй у Супраслі ля Беластока.

РАЗМОВА

Цяпер, калі паволі набывае большага размаху беларускі рух, калі штораз больш беларусаў пачынае ўсведамляць сабе, што яны — беларусы і больш цвёрда адстойваць сваю нацыянальную годнасць, як-жа часта чуецца сярод інтэлігенцыі такія выказванні, як: «Якія яны беларусы — яны-ж размаўляюць нейкай мешанінай моў».

Вось гэта і праслаўты «конік» часткі цынічна настроенай інтэлігенцыі... і не толькі інтэлігенцыі.

Аднойчы давялося мне доўга гутарыць з настаўніцай С. у Сакольскім павеце.

— У школе мае калегі лічаць мяне заўзятай беларускай — сказала з дзіўнай абыякавасцю. Праўда, не маю на гэтай прычыне ніякіх спецыяльных прыкрасцей, але...

— А хіба-ж вашыя калегі не тутэйшыя? — перапытаў я.

— Не. Большасць паходзіць з заходняе Беласточчыны і Варшаўскага ваяводства — адказала.

Крыху памаўчаўшы ізноў загаварыла.

— Адчуваю сябе адзінокай, часамі крыху пачынаю іх ненавідзець за іх халодную ветлівасць, абыякавыя адносіны да люду сярод якога працуюць. Чаму-б не пацікавіцца гэтым народам, яго звычаямі, моваў, яго побытам. Чаму-б такой увагай не наблізіць да сябе гэтых простых людзей? Навошта гэтая ўся афіцыйнасць? Людзі не разумеюць іх, а яны людзей, людзі нават крыху пабойваюцца іх... навошта-ж увесь гэты рэспект?

— Вы прабавалі пагутарыць аб гэтым з імі? — пытаю.

— Вось таму мяне і лічаць заўзятай беларускай... У вочы прызнаюць рацыю, а пасля толькі пасьмейваюцца з маіх, як яны кажуць, дзівацтваў.

Па шыбах акна цяклі слёзы восеньскай імглы. Ціха і сумна.

— Народ у нас цёмны, запалоханы. Сапраўдная «Палеская глуш». ...Уласная інтэлігенцыя цураецца свайго люду. Кожны, каму толькі ўдалося вырвацца з славутай «беларускай галечы», не хоча глядзець на гэта ўсё, упарта, цынічна шукае толькі асабістага шчасця і дабрабыту.

Часам возьмеш у школе якую-небудзь беларускую кніжку, згадаеш пачытаць маці, а яна табе і адкажа: «Навошта ты, дочачка, прыносіш гэтакія кніжкі. Ты-ж у мяне адна, «вучаная», табе трэба чытаць харошыя кніжкі, а не якіясь «простыя». Даволі мы ўжо нацярпеліся і яшчэ ты хочаш»... і пачынае ўспамінаць майго бацьку і братоў, што загінулі за санацыі за гэтыя вось «простыя» кніжкі. Згадаеш часам пайсці на вёску, але з кім зноў там можна гутарыць: старэйшай моладзі амаль няма, раз'ехалася, людзі адкажуць табе менш-больш так як мая маці: «Ты-ж вучаная, навошта табе ўсё гэта».

Ужо змяркалася, калі я пакінуў вёску. На адвячорку прымарозіла. Хрумсцела пад коламі веласіпеда сцяжына. Непадалёк панура пашумлівалі голыя дрэвы на могілках. Тырчэў між імі на ўзгорку цёмны сілуэт капліцы, хіліліся да зямлі гнілыя крыжы, дзе-не-дзе разваленa каменная агарожа...

Колькі маглі-б расказаць нам гэтыя могілкі, колькі яны бачылі на сваім вяку гора і няшчасця мясцовага беларускага люду. Гэтая, старая капліца напэўна яшчэ памятае бунтарныя атрады Васіля Світкі, парослыя імхом каменныя помнікі напэўна памятаюць падпольныя сходы КПЗБ-оўцаў, памятаюць ціха спяваную «Ад веку мы спалі і нас разбудзілі»...

Цяпер ізноў паволі, страшна паволі ажыўляецца беларускасць. То тут, то там растуць свядомыя людзі, растуць у адзіноцтве, сярод мора духоўнай дэмаралізацыі.

Бедны наш народ.

С. Я.

Адбылася зімовая сесія на Аддзяленні беларускай філалогіі завочнай настаўніцкай студыі

Ад 28 снежня да 5 студзеня на Аддзяленні беларускай філалогіі завочнай настаўніцкай студыі ў Беластоку праходзіла зімовая сесія, падчас якой чыталіся лекцыі і адбываліся кансультацыі.

На зімовую сесію прыехала 23 асобы, а экзамен на Аддзяленне беларускай мовы здало 30 чалавек. З'ява моцна непажаданая. Чаму 7 чалавек не прыехалі? Ці-ж сапраўды няма патрэбы вучыцца. Тым больш, што ўмовы спрыяльныя і само вучэнне беларускай мовы, гісторыі, літаратуры, і г. д. вельмі цікавае і патрэбнае. Проста дзіўна, як не карыстацца гэтым.

Праўда, што вучыцца людзям, якія працуюць многа цяжэй, чым тым, якія толькі вучацца. Гэта дадаткова патрабуе шмат часу, сіл, працы, намаганняў, але адначасова дае многа і радасці, калі пачынаеш пазнаваць тыя глыбіні невядомага або малазядомага дагэтуль «свету».

Падчас сесіі выкладчыкамі былі прафесары Варшаўскага Універсітэта.

Лекцыі чыталіся галоўным чынам па гісторыі беларускай літаратуры і па беларускай граматыцы. Лекцыі па літаратуры чытаў праф В. Т. Тарасаў, а па беларускай граматыцы праф. Н. В. Бірыла.

Па гісторыі беларускай літаратуры студэнты праслухалі курс па беларускай вуснай народнай творчасці і па старажытнай літаратуры. (вл)

БАЛЕСЛАЎ МАНКЕВІЧ

Гутаркі аб мове

Гутарка 10

ПАДЗЕЛ НАЗОЎНІКАЎ НА ТРЫ СКЛАНЕННІ

Пры скланенні розныя назоўнікі маюць розныя канчаткі. У залежнасці ад склонавых канчаткаў назоўнікі дзеляцца на тры скланенні.

Да першага скланення належаць:

а) назоўнікі жаночага роду, якія ў назоўным склоне адзіночнага ліку маюць канчатак *-а* або *-я*: *барада, яблыня, груша, рака;*

б) назоўнікі мужчынскага роду з такімі-ж канчаткамі: *бацька, мужчына, суддзя, старшыня.*

Да другога скланення належаць:

а) назоўнікі мужчынскага роду, якія ў назоўным склоне адзіночнага ліку не маюць канчаткаў (так званы нулявы канчатак): *дом, стол, плуг, рой, салавей;*

б) назоўнікі ніякага роду, якія ў назоўным склоне адзіночнага ліку маюць канчатак *-е, -ё, -а, -о: поле, насенне, жыццё, галлё, палена, гора, сяло.*

Да трэцяга скланення належаць назоўнікі жаночага роду, якія ў назоўным склоне адзіночнага ліку не маюць канчатка: *печ, маладосць, мыш, радасць, крой, вадкасць.*

Апрача таго, ёсць яшчэ група так званых рознаскланяльных назоўнікаў, якія не адносяцца ні да аднаго з трох пералічаных скланенняў.

Да гэтай групы належаць:

а) назоўнікі ніякага роду на *-мя: імя, семя, цемя, племя, полымя, стрэмя, вымя, бярэмя;*

б) назоўнікі ніякага роду, якія абазначаюць назвы маладых істот; *дзіця, цяля, жарабя, ягня, ваўчаня* і г. д.

Назвы маладых жывёл ужываюцца таксама з канчаткам *ё: цялё, жарабё, ягнё, ваўчанё.*

ПЕРШАЕ СКЛАНЕННЕ

Цяпер будзем вывучаць кожнае скланенне па парадку. Пачынаем ад разгляду першага скланення.

Спачатку возьмем назоўнікі, аснова якіх канчаецца цвёрдым зычным. Для прыкладу мы праскланяем назоўнікі *зіма і школа:*

АДЗІНОЧНЫ ЛІК.

Назоўны — што?	зім-а	школ-а
Родны — чаго?	зім-ы	школ-ы
Давальны — чаму?	зім-е	школ-е
Вінавальны — што бачу?	зім-у	школ-у
Творны — чым?	зім-ой (ою)	школ-ай (аю)
Месны — аб чым?	аб зім-е	аб школ-е

МНОЖНЫ ЛІК.

Назоўны — што?	зім-ы	школ-ы
Родны — чаго?	зім	школ
Давальны — чаму?	зім-ам	школ-ам
Вінавальны — што бачу?	зім-ы	школ-ы
Творны — чым?	зім-амі	школ-амі
Месны — аб чым?	аб зім-ах	аб школ-ах

Прыглядзьцеся добра, якія канчаткі маюць гэтыя назоўнікі ў адзіночным ліку ў родным склоне, у давальным і месным, у вінавальным. У творным склоне вы бачыце ў першым выпадку канчатак *-ой* і ў дужках канчатак *-ою*, а ў другім — *-ай* і ў дужках *-аю*. Абодва канчаткі ўжываюцца і яны роўнаправўны з тым, што формы — *-ою, -аю* старэйшыя за формы *-ой, -ай.* Можна гаварыць: *зімой* і *зімою, школай* і *школаю.*

Што здарылася з цвёрдым зычным на канцы асновы ў давальным і месным склонах? Ён стаў мяккім. Такую фанетычную з'яву мы будзем назіраць ва ўсіх назоўніках гэтай групы.

ПРАКТЫКАВАННЕ.

1. Наступныя назоўнікі падзяліце на тры скланенні: стол, столь, бяроза, жанчына, мужчына, касец, звяно, сіло, калена, клён, ноч, дзень, лета.

2. Азнаёміўшыся ўжо крыху з першым скланеннем, праскланяйце назоўнікі: града, газета, барана, баразна, брытва.

Ул. Шэшко

ЯН ЧЭЧОТ І БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР

Любоў да простага беларускага народа абудзілася ў ім ужо ў дзіцячыя гады. Будучы ў новагрудскай школе, разам з Адамам Міцкевічам прыглядаліся кірмашам, торгам індульгенцыйным святам (алпустам), бывалі на сялянскіх вяселлях, дажынках і хаўтурах.

У сваіх вершах пісаных на ўзор народных песень, Ян Чэчот імкнецца ўздзейнічаць на грамадства. Галоўным чынам заклікаў, каб грамадства паклапацілася за лёс прыгонных сялян. У адным са сваіх лістаў да свайго сябра Одыньца піша: «Ці быў ты, прыехаўшы дамоў, у хаце хоць аднаго свайго селяніна? Ці маеш знаёмых дзяцей і старых?... і ці прывёз ім або купіў у Ашмяне гасцінец, або баранкаў у Смаргонях? Напішы мне аб гэтым, а зараз пазнаем, як гэта ты любіш людзей — тваіх бліжніх братоў?...»

Як ведаем, у канцы XVIII і на пачатку XIX ст. ст. паступовае грамадства на Беларусі пачынае займацца вельмі важнай і актуальнай у тым часе сялянскай справай. Гэтыя людзі пазнаюць бліжэй цяжкае жыццё беларускага сялянства і выступаюць у яго абароне.

Жыццё беларускага селяніна і яго мары аб лепшай будучыні знойдуць сваё месца таксама і ў некаторых творах Чэчота. Аб тым, чаго, а адначасова як мала хацеў беларускі селянін, паэт піша ў адной са сваіх песень:

Więcej mi nie trzeba
W czystym pokoiku,
Na pięknym stoliku
Kawałeczek chleba.
I kilka potrawek

Co ja sobie zwarzę
Z kuchareczką w parze,
Podług mych ustawek.

І сапраўды, патрабаванні вельмі скромныя. Паэт бачыць несправядлівасць, нялюдскія здзекаванні над беднымі прыгоннікамі. Вельмі часта выкарыстоўвае тыя тэмы ў сваіх творах. Адным з такіх твораў з'яўляецца балада: «Uznohy», абаснавана на матывах беларускага фальклору, у якой строгі памешчык маёнткаў у мясцовасці Узногі бязлітасна здзекваўся над сялянамі — прыгоннікамі і прыказваў біць да смерці кожнага, хто асмеліўся ўвайсці ў ягоны лес па ягады ці грыбы. Такім чынам згінула цэлая сялянская сям'я. За гэта яго пакараў Бог, пасылаючы на лес пажар. Разам з лесам спалілася ўся маёмасць памешчыка. Гэтак была помшчана сялянская крыўда.

Падобна як Томаш Зан, яго сябра Ян Чэчот, у сваёй творчасці выкарыстоўвае беларускую народную паэзію, а асабліва народныя песні. Побач з гэтым, ён першы пачынае пісаць на беларускай мове так зв. выпадковыя вершы, якія чыталіся падчас розных урачыстасцей філяматаў. Так напрыклад у вершы прысвечаным Ежоўскаму з нагоды яго імянін, прыходзяць яго паздраўляць беларускія сяляне. Выступаюць з прамовай характэрныя пастаці ўзятыя з беларускага асяроддзя, такія як: ціву́н, войт, «што вуса круціць, чалавек бывалы», дзесятнік, што «лысіну гладзіць», вясковы музыкант і сяляне, якія захоўваюцца і размаўляюць так, як у сябе ў хаце.

Самыя прыгожыя месцы верша — гэта песня дзяўчат, а таксама песня хлопцаў. У песні дзяўчат знойдзем параўнанні ўзятыя з акружаючай сялян прыроды характэрныя для народнай паэзіі.

Імянінніку жадаецца:

Будзь, як лісічка, здаровы,
Як конік, весел пры трудзе;
Нех тваё пісмо, размовы
Як салаўя голас будзе.

Вельмі падабалася яна філяматам і адгэтуль часта спявалі падчас сваіх урачыстасцей.

У песні, якую спявае хор хлопцаў, бачым характэрную з'яву на беларускай вёсцы — уцёкі ад «салдатаў».

А як мы заўшэ да леса
Ад рэкрутаў уцякаем,
Так нехай беда да беса
Уцечэ, нех ей не знаем.

У іншым куплеце паэт падае народнае павер'е, дзе зязюля прадракае дзяўчыне, калі выйдзе замуж. Усе гэтыя моманты сведчаць аб тым, што творчасць Чэчота цесна звязана з беларускім фальклорам. Пры гэтым варта дадаць, што калі Т. Зан пісаў у польскай мове, уводзячы да яе шмат слоў і выражэнняў беларускага паходжання — то верш гэты з'яўляўся першай спробай пісання па-беларуску ў тым часе, калі не было яшчэ ўстаноўленай арфаграфіі і беларускай граматыкі. Як бачым паэт вельмі добра радзіць сабе з беларускай мовай.

У гэтым вершы Чэчот паказаў, і звярнуў увагу іншых філяматаў, на багацце тэм у народнай творчасці, а асабліва ў песнях. Галоўнай і найважнейшай часткай яго творчасці з'яўляюцца песні, у якіх паэт меў магчымасць усебакова паказаць жыццё беларускага селяніна. З песень пазнаем характар, абычаі і адчуванні людзей. Высока цаніў песні Чэчота і адначасова заклікаў свайго прыяцеля да далейшай працы ў гэтым напрамку — Адам Міцкевіч. «Што мяне ўцешыла, — піша Міцкевіч, — гэта песні твае, бачу ў іх прагрэс хуткі і незвычайны ад часоў твайго ўступлення ў кар'еру пісарскую».

Паэт складаў свае песні на матывы народных беларускіх песень, растлумачваючы адначасова, з якіх песень запазычыў іх. Так напрыклад да песні «Precz, precz nudy, troski» Чэчот дапісвае: «Нота — Сем дзён малаціла — Чах, Чах, зарабіла». Песня гэтая шырока вядомая на Беларусі.

Сем дзён малаціла,
Шостак зарабіла.
Сама сабе дзівілася,
Што так танна згадзілася.

Песня патрыятычная «O ty ziemio nieszczęśliwa» — гэта таксама вядомая народная песня, якую спявалі жнеі ў Новагрудскім павеце.

Панічыку, кароліку!
Пушчай-жа нас да дамоньку...

Прывядзем яшчэ для прыкладу песню «Przez me podwórze», аб якой сам паэт гаворыць: «Нота гэтая прыемная, самая прыгожая, якую чуў у нашай новагрудскай старонцы. Першы куплет я перанёс з гэтай песні да маей».

Przez me podwórze,
Przez me podwórze,
Cieciera leciała;
Nie dałeś Boże,
Nie dałeś Boże,
Kogom sobie chciała...

Гэтай песні адпавядаў наступны куплет народнай беларускай песні:

Да цераз мой двор
Да цераз мой двор
Ляцела цяцера,
Ой не даў мне Бог,
Не судзіў мне Бог,
Каго я хацела...

Канец гэтай народнай песні вельмі смутны, яна заканчваецца тым, што дзяўчына, «З каго кпіла, смяялася, сама таму дасталася». Але ў песні Чэчота дзяўчына пацяшаецца тым, што: «W niebios krainie duch się z duchem złączy». Яна была самай любімай песняй А. Міцкевіча. З усяго таго бачым, што паэт складае свае песні на матывы беларускіх народных песень, перапрацоўвае ў цэласці або часткова.

Ян Чэчот любоў да беларускай народнасці паказаў так, — як не патрапілі гэтага паказаць іншыя паэты — філяматы.

Калі Зан, пасля свайго выезду з Вільні, пакідае гэты напрамак у сваёй творчасці — то Чэчот праз усё сваё жыццё быў гарачым паклоннікам беларускага фальклору.

Наколькі Томаш Зан і Ян Чэчот у польскай рамантычнай паэзіі не адыгралі паважнейшай ролі, то аднак палажылі яны, асабліва Чэчот, вялікія заслугі ў развіццё паэтычнага напрамку, які накіроўваўся на беларускую народную творчасць. Яны былі першымі яго прадстаўнікамі.

Беларускія стравы

ПІРАЖКІ БУЛЬБЯНЫЯ З МЯСАМ АБО КАПУСТАЙ.

Поўкілограма гарачай варанай бульбы патаўчы, дадаць яйцо, пасаліць і перамяшаць. З атрыманай бульбянай масы зрабіць круглыя ляпёшкі, пакласці на іх фарш з варанага мяса або пячонкі і загарнуць так, каб атрымаліся піражкі поўкруглай формы. Затым укачаць піражкі ў муцэ і абсмажыць у масле на патэльні.

Замест мяса піражкі можна начыніць тушанай капустай.

БУЛЬБЯНАЯ БАБКА СА СВІНІНАЙ.

Поўкілограма бульбы надраць на тарцы, дадаць дзве лыжкі мукі, дробачку піццявой соды, крыху перцу, падсмажаную на сале цыбулю, пасаліць. Свініну нарэзаць дробнымі кавалачкамі, абсмажыць у сале і змяшаць з надранай бульбай. Атрыманую масу пакласці ў глыбокую патэльню або на бляху, змазаную тлушчам, і запячы.

А. ОМІЛЬЯНОВІЧ (11)

Паволі прыходзіў я да сябе. Не мог сабе даравань, як так лёгкадумна папаўся гітлераўцам у рукі. Ведаў, што мяне чакала — куля. А ўжо зб̓ліжаўся канец вайны. Ахоплівалі мяне і жаль і злосць. На посце ў Новым Беразове жандары аглядалі мяне з зацікаўленнем. Прышла мне пэўная думка. Мы ведалі, што як немцам удалося злапаць якогась партызана, то гестапа мучыла яго на следстве, дамагаліся каб ён выдаў сваіх таварышаў, кантактовыя скрынкі, месца пастою партызанаў і г. д. Людзі тыя пераходзілі страшныя пакуты, гінучы ў канцы на шыбеніцы ў Белавежы. Тое самае чакала мяне.

Бывала таксама, што гітлераўцам у рукі пападалі парашутысты з дэсанта. З імі гестапа абходзілася інакш, бо яны нікога не знал, апрача свайго акрэсленага задання нічога больш не ведалі. Не ведалі сувязных, кантактовых скрынак. Гестапа іх расстрэльвала. Таму, што немцы не зналі мяне, я пастанавіў падацца парашутыстам з дэсанта. Шэф жандараў падышоў да мяне: Was partizan? — запытаў. Я пакруціў галавою, гаворачы, што не разумею. Тады звярнуўся да мяне па-руску.

Былы шэф штаба партызанскага атрада імя Дзяржынскага, Рыгор Саевіч, кавалер Ордэна «Паленія Рэстітута».

— Я парашутыст — сказаў ім.

— Ах так! Здзівіліся жандары. Пашапталі штось з сабой, некалькі акружыла мяне і пагналі да Гайнаўкі ў гестапа. Двух афіцэраў гестапа распытвала мяне адкуль я, з якога аэрадрома скінулі, колькі ў дэсанце было людзей, дзе яны і што робяць. Маніў іх як з нотаў. Раптам задрыжэў. У пакой, дзе мяне праслухоўвалі ўвайшоў добра знаны мне шуцман мясцовага паходжання Аляксандар Тімошук, кат і жывадзёр на следстве. Глянуўшы на мяне ўскрыкнуў з радасцю. — О, о, Саевіч з Дубін, хоць раз браток папаўся ў нашы рукі.

Ганна Койла — былая партызанка атрада імя Дзяржынскага. Зараз — перадавая жывёлаводчыца сельгаскааператыва ў Дубінах. Фото — А. О.

Дрыжыкі перайшлі па мне. Усё маё ашуканства прапала. Тімошук расказаў гестапоўцам, што я за адзін, што знае мяне яшчэ з даваеннага часу як комуніста, што я быў першым арганізатарам ісці ў партызаны і г. д. Пасыпаліся першыя ўдары ў твар. Ужо не ашукваў іх, сказаў хто я і скуль. Каты дамагаліся выяўлення сувязных і месца пастою аддзела. Білі мяне бязлітасна і сыстэматычна. Потым ужо і не чуў удараў, я самлеў.

Галоўны гітлераўскі штаб да барацьбы з партызанамі знаходзіўся ў Белавежы. На другі дзень абалелага і напоўпрытомнага адставілі мяне да гэтага штаба.

Пакуль узялі мяне на следства, я сядзеў у пограбе, дзе апроч мяне сядзелі яшчэ 4 партызаны з іншых аддзелаў. Выглядалі страшна. Сядзелі амаль голыя. У некаторых кавалкамі адпадала цела. Што на гэты выгляд мог думаць чалавек, каторага чакала тое самае?

На следства ўзяў мяне якісьці вышшы афіцэр, гаворачы чыста па-руску. Я быў вельмі здзіўлены, бо немец адносіўся да мяне вельмі добра, выпытваў мяне ці я не галодны, частаваў папяросай і толькі час-ад-часу кідаў пытанні аб партызанах. Падчас следства ўбег яго ад'ютант, штось сказаў яму на вуха і хутка абодва вышлі. Мяне жаўнер замкнуў у невялікай каморцы. Што рабіць? Розныя думкі наплывалі ў галаў. Я ведаў, што надходзіць канец, што мінуты майго жыцця палічаны. Быў тады вечар. Як злапаны звер у клетцы, так я пачаў кідацца ў ёй. Узяўся за краты ў акне, былі моцныя. У каморку ўсадзілі мяне зусім голага. Уцякаць і то зараз, толькі ў такі спосаб мог ураваць сваё жыццё. Пачаў развальваць печку, каб дабрацца да коміна. Нажаль комінам пралезці не можна — надта вузкі. У кожную мінуту маглі надыйсці немцы. Скочыў зноў да акна і крат, галава праходзіла, плечы не. Узяў палена і пачаў разгінаць краты. Паволі паддаваліся. Урэшце ўсунуў галаву ў гэтую дзірку, з цяжкасцямі пераходзілі і плечы. Памагаючы ўсім целам паволі пераходзіў праз яе. На кратах заставалі кускі шкуры, што-ж гэта значыла, калі за кратамі чакала мяне свабода, жыццё.

Кацярына Саевіч — сувязістка, а потым партызанка атрада. Фото — А О.

Працяг будзе.

З культурнага жыцця Беласточчыны

Жыхары вёскі Семяноўка, Гайнаўскага павета закончваюць пабудову вясковага клуба.

*

У вёсцы Старае Ляўкова арганізуецца калектыў мастацкай самадзейнасці.

*

У Гайнаўскім павеце сарганізавана 8 гурткоў Беларускага грамадска - культурнага таварыства (Новасады, Дубіны, Старае Ляўкова, Семяноўка, Нараўка, Белавежа, Кляшчэлі, Дубічы Царкоўныя)

*

У павятовых і грамадскіх бібліятэках, дзе пражывае Беларускае насельніцтва налічваецца каля 4-х тысяч томаў беларускай мастацкай літаратуры. У бібліятэках пачатковых і сярэдніх школ налічваецца каля 10-ці тысяч кніжак беларускай мастацкай літаратуры.

*

У вёсцы Рагачах, Семятыцкага павета добра працуе харавы і танцавальны гурткі пад кіраўніцтвам настаўніцы грам. Любы Сыч.

*

У вёсцы Сукавічы, Сакольскага павета, сяляне пачалі будаваць вясковы клуб.

Нашы карэспандэнты і чытачы пішуць

Прабудзіць нацыянальную гордасць беларусаў

Я з'яўляюся членам павятовага аддзела БГ-КТ. Пакуль што работа не можа набраць нармальнага бегу. Прычын да гэтага ёсць многа. Я хачу сказаць толькі аб беларускіх школах. Пачаткова было многа клопатаў з настаўнікамі беларускай мовы. Але калі перамаглі гэтую цяжкасць і калі Аддзел асветы дазволіў навучаць у школе беларускую мову — то з'явілася іншая, больш цяжкая справа. У некаторых вёсках бацькі пачалі крывіцца, што іх дзеці вывучаюць родную беларускую мову. У гэтых людзей зусім заснула нацыянальная гордасць. А можа нават інакш. Вырвалі ім нацыянальную гордасць цяжкія гады панскай Польшчы, а пасля гады бандытызму.

Аднак не гледзячы на ўсё гэта, сваю родную мову трэба ведаць, калі мы яе дрэнна ведаем. — то мусім вучыцца. А ў нас чамусьці гэтага няма. І таму міма волі прыходзяць мне на думку словы украінскага паэта:

«Мова рідна, слово
рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не
серденько,
Але камінь маэ».

І таму я хачу прыпомніць гады Польшчы санацыйнай, гады змагання за нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне. У меру сваіх магчымасцей я таксама змагаўся. Ад 1930 года быў членам КПЗБ. Некалькі разоў быў арыштаваны і суджаны.

І цікавая справа. Тады працаваць было вельмі цяжка, не так, як сёння. Аднак праца давала добрыя рэзультаты, я сказаў-бы нават лепшыя, чым зараз праца нашага таварыства. Па-мойму ў тым часе нацыянальная гордасць была на вышэйшай ступені. Дык вось таму ўсім свядомым беларусам трэба імкнуцца прабудзіць гэтую нацыянальную гордасць у беларускім насельніцтве ў Польшчы. А калі гэтага даб'емся, тады нас будуць больш цаніць усе нацыі.

РЫГОР ІВАНАВЕЦ
в. Рагачы

Адказ на анкету

„Сам выпрашыш аб сваім часопісе"

«Ніву» выпісваю ад першага нумара. Мяне найбольш цікавяць праблемныя артыкулы з жыцця беларусаў у Польшчы, асабліва справы беларускай асветы. Найбольш падабаюцца мне вершы пачынаючых паэтаў. Што здарылася з Андрэем Сошкай, чаму не друкуюцца яго вершы?.

Добра было-б змяшчаць артыкулы па гісторыі Беларусі для азнаямлення чытачоў з мінуўшчынай беларускага народа.

Мне найбольш спадабаліся артыкулы: Нечаканыя спатканні — у № 32, Беларусы над Одрай — ў № 37 і Аўтабіяграфія — у № 44. У іх сказана многа праўды, горкай, але праўды.

На маю думку калі-ні-калі трэба змяшчаць звесткі аб беларускай эміграцыі ў Заходняй Еўропе і ў Амерыцы.

Графічны выгляд «Нівы» наогул добры. Часам бывае вельмі дробны шрыфт, але цяпер ужо лепшы.

Больш увагі да мовы! Замнога розных памылак, не толькі карэктарскіх але і рэдактарскіх. Праўда, мова «Нівы» значна паправілася, але трэба старацца да канца выкарчаваць такія квежкі, як «будуць маглі» замест правільнага будуць магчы».

Мне людзі звярталі ўвагу, што «Ніва» змяшчае рускія вершы, уваходзячы тут у кампетэнцыю рускага часопіса «Звено».

Адносна «Гумару і сатыры» — дык сатыра дзяцька Лявоня трапная і добрая, а гумар, хоць ён у загалоўку стаіць першы, слабаваты. Агафон Абротка кемлівы хлопчык, як ён крышку падрасце і пасталее, то будзе з яго слаўны дзяцюк.

Б. МАНКЕВІЧ
Варшава.

У Бельскім інтэрнаце

Педагагічны ліцэй мае вялікі інтэрнат, у якім жыве больш 200 вучняў. Гэтыя будучыя настаўнікі маюць даволі добрыя ўмовы. Усімі вучнямі апякуюцца выхаваўцы. Кіраўнік інтэрната Кастусь Курыяновіч — прыемны і ветлівы чалавек. Ён заўсёды імкнецца прыйсці з дапамогай жыхарам інтэрната. Калі нават хто-небудзь з вучняў не мае магчымасці заплаціць. (што праўда нямнога) за інтэрнат і харчаванне ў сталовай, тады ён згаджаецца з магчымасцямі вучня. І вучань плаціць тады, калі можа.

Жыццём моладзі ў інтэрнаце цікавяцца ўсе настаўнікі Педагагічнага ліцэя, а перш за ўсё Фёдар Скок, — выкладчык беларускай мовы.

На асаблівую заўвагу заслугоўвае сталовая інтэрната. Моладзь вельмі задаволена, таму што харчы заўсёды смачныя і порцыі вялікія.

М. Х.

Чаму няма апалу

У нас у вёсцы Чыжы быў калісьці, можна сказаць, добры калектыў мастацкай самадзейнасці, але чамусьці перастаў працаваць. Вёска мае клуб, кіруе ім Генрых Кельчакевіч. Гэты хлапец вельмі ахвотны да працы, але што-ж, не можна дастаць апалу і ў клубе надта холадна. Гэткі клуб нікога не прыцягвае да сябе. І вось, няма гуртка, холадна ў клубе і дзеля таго ў вёсцы распаўсюджваецца хуліганства і п'янства.

Нядаўна Бацькоўскі камітэт арганізаваў забаву. Сабраныя грошы меліся быць прызначанымі на школьныя прылады.

Трэба неадкладна заняцца клубам. Трэба каб адпаведныя ўлады зацікавіліся гэтым і забяспечылі апалам клуб, а рэшта пойдзе належным парадкам. Такім чынам і хуліганства і п'янства ліквідуецца.

Чытач з Чыжоў
(прозвішча вядомае рэдакцыі).

МАЛЫМ СЯБРАМ

Дарагія дзеці! Сёння друкуем Вам прыгожы верш пра Пецю — самахвальца пад загалоўкам «Васьміног». Верш гэты напісаў А. Вольскі — беларускі паэт, які любіць дзяцей і іх піша.

А. Вольскі — гэта Ваш паэт, дзеці. Чытайце яго творы. Напішыце як Вам падабаецца гэты верш.

ВАСЬМІНОГ

Выхваляўся неяк Пеця:
— Я смялей
за ўсіх на свеце...

А назаўтра хлапчукі
загаралі ля ракі.
Рыбу вудзілі —
ды мала
бо няўдача
напаткала:
за карчажыну
кручок
зачапілі незнарок.

Трэба лезці
у ваду.
Пеця кажа:
— Не пайду...
Хлапчукі на гэта:
— Пеця,
ты-ж смялей
за ўсіх на свеце...

Неахвотна
ён тады
ўсё-ж падаўся
да вады.
У рацэ
зрабіў ён крок...
Раптам
зноў на бераг —
скок!

Хлапчукі падбеглі:
— Ой!
Што зрабілася з табой?
Ён дрыжыць,
а твар збялелы,
быццам вымазаны мелам.
Ледзьве
вымавіць і змог:
— Там...
у рэчцы...
васьміног...

Тут
у рогат хлапчукі:
— Васьміног?
Ці не такі:
вусы,
клюшні,
ножак многа?
Нават горш
за васьмінога!..

Эх ты, Пеця—задавака!
З васьміногам
зблытаў рака...

І цяпер
вядома дзецям:
баязлівец
гэты Пеця.

Нельга марнаваць ініцыятыву народа

У Белавежы яшчэ дагэтуль няма лазні да карыстання жыхароў. На пачатку мінулага года, на агульным сходзе, жыхары Белавежы пастанавілі пабудаваць лазню.

Калі нешта будуецца грамадскім працоўным абавязацельствам, — то 40 прац. грошай складаюць жыхары, а 60 прац. і дакументацыю дае дзяржава.

І вось павятовыя ўлады ў Гайнаўцы і ваяводскія ў Беластоку з энтузіязмам прынялі пастанову людзей, абяцалі нават пабудаваць гэты аб'ект. Жыхары Белавежы сабралі 11 тысяч зл., паклалі ў ПКО, чакалі, чакалі, і дагэтуль нічога не дачакаліся.

Марнуецца цэнная ініцыятыва людзей, а яе-ж варта выкарыстаць.

(АО)

Дрэва гніе

Справа дэфіцыту дрэва ў нашай краіне наогул ёсць нам ведамай і не вымагае спрэчак. Сумесна з вялікімі абмежаваннямі дрэва ў гаспадарцы яшчэ шмат дзе сустракаемся з марнатраўствам.

А вось прыклад: У 1950 годзе недалёка Новага Беразова пабудавана трангуляцыйную вежу. Пасля заканчэння будовы засталося там многа дрэва, якое яшчэ зараз, ужо шосты год ляжыць і гніе. Сяляне з навакольных вёсак звярталіся некалькі разоў да розных улад з просьбай, каб гэтае дрэва прадалі на пабудову, або на апал. Усё дарма. Дрэва гніе да сённяшняга дня.

Мне здаецца, што за такое марнатраўства дэфіцытнай у нас сыравіны трэба кагосьці пакараць.

СТ. ЮЛЬТЫН
Гайнаўка.

Канцэрты Беларускага Мастацкага Калектыву Песні і Танца

Мы ўжо паведамлялі, што 13 студзеня Беларускі Мастацкі Калектыў Песні і Танца ў Беластоку паедзе з канцэртамі ў Сакольскі павет.

Канцэрты гэтага калектыву адбыліся ў вызначаным дню: 1 у Крынках, Сакольскага павета, а 2 наступныя ў Саколцы.

Канцэрты прайшлі ўдачна. Насельніцтва і Крынак і Саколкі выступленні калектыву прыняла з вялікай цікавасцю, цёпла і радасна. На канцэрце ў Крынках прысутнічала каля 500 чалавек, на двох канцэртах у Саколцы каля 600.

Шырэй аб канцэртах напішам у наступным нумары «Нівы», дзе змесцім і здымкі.

Беларускі Мастацкі Калектыў Песні і Танца ў хуткім часе паедзе з канцэртамі і ў іншыя мясцовасці Беласточчыны.

Ці ведаеце, што ...

...у мінулым годзе з Беласточчыны у Совецкі Саюз, каб адведаць сваіх сваякоў выехала 5.070 асоб. Апрача таго 136 асоб выехала ці то з візітай ці на заўсёды, да сваіх сем'яў у Англію, ЗША, Францыю, НРФ, НРД, Данію, Швейцарыю, Канаду, Аргентыну, Фінляндыю, Італію, а нават у Аўстралію.

«Ніва» памагла

„Наварылі нясмачнага піва"

Пад такім загалоўкам у 31 нумары «Нівы» быў змешчаны артыкул, у якім наша рэдакцыя крытыкавала школьныя ўлады, за тое, што адарвалі ў Бельску першы і другі класы пачатковай школы ад поўнай 11-гадовай агульнаадукацыйнай школы і перанеслі ў будынак Педагагічнага ліцэя. Сумныя атрымаліся рэзультаты. Зараз зусім не існуе першы клас беларускай школы.

Каб гэтыя памылкі наладзіць — загадчык Ваяводскага Аддзела асветы дае на наш артыкул наступны адказ:

«Аддзел асветы Прэзідыума ВРН пастанавіў, перад 1.IX.1957 года, пачатковыя класы з беларускай мовай навучання перанесці з Педагагічнага ліцэя ў агульнаадукацыйны беларускі ліцэй.

— А на вошта ў газетах пішуць, што запалкі не запальваюцца.
(«Шпількі»)

КАНДРАТ КРАПІВА

Калі ў краме ёсць нястача

Калі ў краме ёсць нястача,
Дык «усушка» там, няйначай,
Ці «утруска», ці мо' «мышы», —
Так заўсёды ў актах піша.
На «усушку» ўсе зладзеі
Пакладаюць шмат надзеі:
Дзе «усушка» ды «утруска»,
Дык там выпіўка й закуска,
А дзе пуста ад мышэй, —
Падымай, браток, вышэй!
Толькі ўмей складаць ты акты,
Каб пасведчыць тыя факты.
У закупшчыка Антося
Вунь жалеза «увасхлося»
Кіло тысячу ды з гакам,
І Антось па ім не плакаў.
За прылаўкам у Матруны
Шмат «утрэслася» картуны,
Метраў сорак, ці мо' болей,
Адным словам — ёй даволі.
У загадчыцы Антолі
Мышы з'елі скрыню солі,
А пасля яшчэ, заразы,
Бочку выжлукталі газы;
Весялей Антоля ходзіць,
І мышам яно не шкодзіць,
Так двуногія з рукамі
Тыя «мышы» з «пацукамі»!
І псуюць сабе патрошку...
Трэба, трэба на іх «кошку».

МАШАНЬКА

Ой, хадзіла Машанька
Ой, па садочку;
Эй! закалола ножаньку } 2
На вішнёчку.

Баліць, баліць ножанька,
Ой, ды не больна,
Эй! любіў хлопец дзяўчоначку, } 2
Ды не доўга.

Забіраюць парнішачку
Ой, у салдаты,
Эй! забылася дзяўчоначка } 2
Папытаці.

Забылася дзяўчоначка
Ой, папытаці:
Эй! «Ці мне замуж выхадзіці } 2
Ці гуляці?».

«Гуляй, гуляй, дзяўчоначка,
Ой, як гуляла.
Эй! тапчы, тапчы чаравічкі, } 2
Як таптала.

Не сцялі ты пасцель белу,
Ой, як ты слала,
Эй! не кажы ты хлопцам праўду, } 2
Як казала.

Яны тваю пасцель белу
Ой, параскінуць,
Эй! яны цябе любіць будуць } 2
Ды пакінуць».

БОТЫ

— Я не думаю аб тых ботах, што гарадскія франты носяць, інакш кажучы аб англійскіх ботах з высокімі заднікамі, падобнымі на тупыя англійскія падбародкі, з напышлівымі халявамі, з цвёрдымі ўкладкамі, якія даюць такі выгляд боту, што, калі ён на назе, то здаецца, што на нейкую жэрдзь нацягнуты.

— Я маю на ўвазе нашыя, мяккія боты. Гэткі бот як абуеш — нага быццам у панчосе. Пры самай шчыкаладцы халява ў гармонік складаецца, у выніку чаго нага можа свабодна згінацца, а на перадах сонца адбіваецца, гэтак блішчаць боты.

І вось, ідзе ў гэткіх ботах хлапец праз вёску, з-пад шапкі кучаравыя валасы паказваюцца, на рамені гармонік закінуты на плечы, а новыя боты скрыпяць аж-но рэха нясецца і неяк прыемна ў сэрцах дзяўчатак адбіваецца. Такога хлопца, кожная дзяўчына абавязкова ўпадабае. — А на вечарынцы як выйдзе ў круг з любым, як тупне абцасам ды так лявоніху затанцуе, што толькі трымайся брат і не прыставай. Уся вёска на вас узіраецца, кожная пара вачэй ацэньвае танцораў, боты чорнай маланкай скачуць, а любы стараецца, каб ніхто не адтанцаваў.

Цяпер разумееце, аб якіх ботах я мару. Ужо другі год нашу свінскія скуры ў ГС, а ботаў пашыць немагу. ГС за адну скуру дае 400 грамаў цвёрдай скуры. На боты трэба кілограм, апрача таго яшчэ патрэбны сцілкі, заднікі, верх, падкладка, — ды што тут гаварыць, трэба з усіх свінней, якія ёсць у вёсцы, здзерці скуры на адну пару ботаў.

Нехта ўстанавіў гэткія недарэчныя нормы і ніякай карысці няма. Сяляне зусім не цікавяцца гэтай справай і мала хто думае здаваць скуры. Самі ходзяць без ботаў, і дзяржава ўсё менш і менш сыравіны атрымоўвае.

Дзеля таго на рынку свініну са скурай купляем.

— Здавалася-б, што ўсё ідзе належным парадкам, што найважнейшай справай для нас з'яўляюцца боты, можна сказаць: — справа ў ботах. Руская пагаворка кажа «дело в шляпе» — сапраўды. У такой «шляпе», што сядзіць на неразумнай галаве, якая стварыла гэтыя нявыгадныя ўмовы для пастаўшчыкаў скур дзяржаве.

Недахоп скуры ў вёсцы даводзіць да таго, што некаторыя людзі ўпотай сваім хатнім спосабам вырабляюць іх. Ізноў кепска.

Чалавеку неабходна трэба 30 дэцыметраў скуры, а ён прымітыўна вырабіць цэлую цялячую скуру. І што-ж атрымоўваецца? — скура малаякасная, а дзяржава ізноў без сыравіны застаецца. Аказваецца, пакуль абуць боты, — то перш за ўсё трэба якога-небудзь начальніка разбуць, каб ён мог сабе на пальцах палічыць: колькі дзяржава траціць па прычыне іх некемлівасці. Боты, аб якіх так моцна мару — я буду мець. На вушкі скуру ўжо атрымаў, і апошняе як-небудзь зробіцца. Кажуць — цыган пакуль купіць каня — то перш за ўсё вуздэчку стараецца.

Дзядзька Лявонь

Растроены доктар

— Грамадзянка, здыміце вопратку, бо мушу вас агледзіць.

— Калі я вельмі саромлюся паказацца ў кашулі — кажа жанчына.

— То здымеце й кашулю.

Далёка не зойдзе...

— Ну што-ж малаватая зарплата. Не можна сказаць, што з ёй далёка зойдзеце...

— А як-бы вы і ведалі, што недалёка — жонка ўжо сядзіць за дзвярыма...

У малачарні

— Чаму на вашым малацэ, дзядзька, ніколі няма смятаны?

— Бо заўсёды наліваю так поўныя банкі, што на смятану няма месца.

АДГАДАНКА

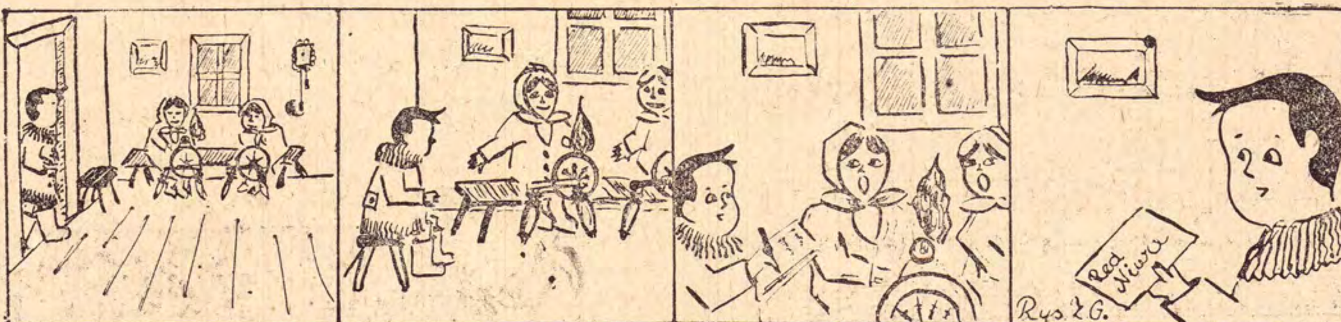
Прыслаў: Прахорук Уладзімір.

Пачынаючы ад верхняга левага рогу абыйсці рухам шахматнага каня ўсе клеткі фігуры і расшыфраваць развязку, якая складаецца з шасці слоў.

Сярод чытачоў, якія да 5.II г. г. прышлюць правільныя развязкі, будзе разыграна 10 кніжных узнагарод.

АГАФОН АБРОТКА ЗБІРАЕ ФАЛЬКЛОР

У адной вёсцы пад Саколкай
Пазносілі бабы «колка»
І паселі прасці лён.
Прышоў да іх Агафон.

Бабы яго ўсе пазналі.
— Ходзьце, сядзьце — запрашалі
А ён: — Дзякуй, ласкава.
Я да вас у важнай справе.

Есць у нас песні старыя,
Засьпявайце дарагія —
Папрасіў Абротка цёт,
Ды запісвае ў блакнот.

А вярнуўшыся дамоў,
Нагісаў шчэ пару слоў.
У канверт кладзе — шчаслівы,
Нову песню шле для «Нівы».

Галоўны рэдактар ГЕОРГІ ВАЛКАВЫЦКІ

Орган Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы. Адрас рэдакцыі гор. Беласток, вул. Маніфесту Ліпцовага 25, тэл. 25-89. Умовы падпіскі на 3 месяцы — 7 зл. 80 гр., 6 месяцаў — 15 зл. 60 гр., на год — 31 зл. 20 гр. Падпіску прымаюць усе паштовыя ўстановы, пісьманосцы. Konto NBP I Oddz. Miejski Nr 102-7-161
Выдавецтва РСВ «Праса». Паліграфічнае прадпрыемства ў Беластоку. Т-13